

En el centenari del naixement de Josep M. Folch i Torres

FIDELITAT

per SALVADOR FITÉ

El 5 de febrer del 1901, quan Josep M. Folch i Torres no havia fet encara els vint-i-un anys, fou estrenada al Tivoli, de Barcelona, la seva primera obra de teatre "Trista Aubada" amb música d'en Salvador Bartolí.

Josep M. Folch i Torres no en quedà gens satisfet. Ell mateix comenta en el seu "Llibre de Records" la sessió de l'estrena amb aquestes paraules: "Només diré que el galan, el tenor, va acabar morint d'amor tot vermell per culpa d'un reflector que havia de representar la sortida del sol, com escau a una mort romàntica; i mentre una part del públic, els amics, aplaudia i cridava els autors a escena, una altra part, la més gran, reia a més no poder. Jo em negava a sortir; en Bartolí m'estirà per la mà. Vam saludar i res més. Jo estava descontent i ho trobava molt dur això d'haver de donar la cara al públic. El meu debut d'autor no em deixà gaire satisfet. Per això aquell dia vaig dir i

repetir: No hi tornaré més!"

Però Josep M. Folch i Torres, que va ser sempre un home de paraula, aquesta vegada no la complí. L'home que no havia de "tornar-hi més", en morir —49 anys després— havia estrenat més de quaranta obres de teatre!

I si per una bona generació de catalans —com s'ha reivindicat arreu aquests dies commemoratius del Centenari de la seva naixença— Folch i Torres ha estat no sols l'autor més popular de la nostra literatura juvenil sinó el que els descobrí el plaer de la lectura i, encara més, el que de la manera més natural els descobrí la lectura del català i en català, què no ha d'ésser per aquestes dues generacions de sabadellencs que, mancats ja d'"En Patufet", de les "Pàgines Viscudes", de la biblioteca "Gentil" o encara més, dels "Pomells de Joventut", conegueren tota la màgia del teatre i la vitalitat i riquesa de la seva pròpia llengua en les representacions

Primera visita a la Joventut de la Faràndula de Josep Mª Folch i Torres en una representació de "Els Pastorets" -29 de gener de 1950.

Mercè Gil, Francesc de P. Gil, Carme Rocabruna, Pere Soler, Josep Saló, reviuem 32 anys després llur primera interpretació de "Muset i Bernadeta".

dominicals que de tot el repertori de Folch i Torres feia la Joventut de la Faràndula a l'Alcàzar primer i a la Faràndula des d'el 1956?

No fou per atzar que la Joventut de la Faràndula iniciés un diumenge del 1947 la seva tasca teatral amb una obra de Josep M. Folch i Torres "Muset i Bernadeta". Perque darrera aquells primers passos d'un grup entusiasta de joves sabadellencs que es proposaven donar un espectacle digne a tots els infants de la ciutat, hi havia l'exemple encoratjador d'uns "Espectacles per a Infants" que Josep M. Folch i Torres havia creat l'any 1918, i hi havia, sobretot, l'exemple cívic, religiós i patriòtic de l'autor de "Els Pastorets", "La Ventafocs", "El rei que no reia", "Les aventures d'En Massagran", "La Rosabel de les trenes d'or", "Una vegada era un pastor", "La filla del Moliner", "Blaiet vailet", etc., que des d'aleshores han configurat ininterrompudament les temporades teatrals infantils de la nostra ciutat.

Ni fou per atzar que el gener del 1950, quan —com recordava ben recentment el seu fill, Ramon Folch i Camarasa— després de viure amordassat pels "seus", del 36 fins al gener del 39 (podia escriure en català, sí, però no podia parlar de Déu, per exemple) vivia aleshores amordassat pels "altres" que tampoc no el deixaven parlar de Déu (havia de ser de "Dios") i menys de Catalunya, no fou per atzar, deiem, que els farandulers sabadellencs el fecin pujar novament a un escenari ("Esteu segurs que no us passarà res?") i rebre les continuades mostres d'afecte del nostres conciudadans ("M'heu regalat un dia, que em sembla la meitat de la meua vida").

Ni ha estat per atzar que el 29 de febrer del 1980 —a cent anys justos del seu naixement— "Paraules Viscudes" un espectacle antològic que s'iniciava amb la primera escena de "Muset i Bernadeta" interpretada pels mateixos farandulers que la presentaren als sabadellencs ara fa 32 anys, hagi reunit a La Faràndula una munió de gent emocionada en una sessió evocativa inoblidable.

Josep M. Folch i Torres moria el desembre del 1950, però la seva obra, les seves paraules, com ha escrit Mossèn Geis en els versos que donaran títol a l'espectacle

*"...perduren;
no sabrien morir; són paraules
que restaren ben vives
molt endins de nosaltres"*

"Les paraules del pare eren autèntiques", deia fa poc el seu fill. Ell era com escrivia, o escrivia com era. Mai no va escriure un mot que no sentís, i si va trobar tants lectors, tants espectador addictes —tot un poble— va ser justament perquè sentia com el poble i tenia el do de saber-ho expressar tal com el poble ho sentia.

Nacionalista ardent i cristià de soca-rel, va viure, parlar i escriure amb el tremp i l'humor de bona llei que dóna la veritable innocència, que no és fruit de la ignorància sinó de l'amor profund a les coses bones i belles.

La commemoració sabadellenca ha estat —i no per atzar— la resposta a aquell que en els moments més difícils, quan ho havia donat tot i a qui havien pres tot el que no havia pogut donar, només demanava una sola cosa, amb un sol mot que cap censura no podia barrar, però que per a ell i per als que l'escoltaven era una paraula clau, una consigna que ho volia dir tot: "Fidelitat!"

Herbijant al camp del Llenguatge

Encara el verb FER.

En el núm 10 de QUADERN, parlàvem de moltes frases en les quals el català usa el verb "fer", mentre el castellà empra el verb "dar".

No esgotàvem pas el tema. Ni de bon tros! I encetàvem un tema germà; passàvem a un altre camp: parlàvem de frases en les quals senyoreja el verb "fer" no corresponent al castellà "dar".

Avui farem esment de frases catalanes, simplement, intraduïbles a cap altra llengua.

Abans, deixeu-me cridar l'atenció sobre una frase de la qual, sense adonar-nos-en, hem nat bandejant el verb "fer", entaforant-hi el verb "estar". Preneu-ne nota: "Estic-està; estem-estan... de vacances". No, sinó que cal dir: "Faig-fa; faig-fan... vacances".

I ara enumerem unes quantes frases presidides pel verb "fer" intraduïbles a cap altra llengua:

"Lloga aquest noi: et farà pel teu fer".

"Amb aquesta quantitat ja faré el fet".

"D'això ja me'n faig paga".

"Em fa molta por que...".

"Em fa que...".

"Si fa no fa".

"Ni fa ni fu".

"Fes-te repicar".

"D'això me'n faig creus".

"Aquell home ja fa catúfols".

"Aquest aparell fa figa".

I tantes i tantes com en podríem enumerar.

Anem ara al CASTELLÀ CAMUFLAT.

Podem començar per frases contra les quals no ens cansarem d'insistir, perfectament classificables en aquesta secció. Recordeu? No "la compte" sinó "el compte"; no "la deuta", sinó "el deute"; no "tinc que fer", sinó "he de fer"; "haig de fer", o, a tot estirar, "tinc de fer". I aquests pobres "reflexar" (per reflectir), "aconteixement" (per esdeveniment)...

Anem a la percaça de castellà camuflat...

"Garantitzar"? No! És "garantir".

"Influenciar"? No! És "influir".

"El pervindre"? No! És "l'esdevenidor o l'avenir". Si ja ni existeix el verb "vindre", infinitiu tret del futur "vindré" del verb "venir".

I quan acabarem de dir "menos", per comptes de "menys". De vegades, ho fem per inèrcia, altres vegades perquè no ens tinguin per catalanistes recalciants... Potser també per allò del mínim esforç. "Menys", tot i ésser monosil·làbic, requereix "menys" esforç que "menos". Aquest "menys" el podeu substituir, de vegades, per "més poc" o "no tant". Així: "En vull més poc". "No en vull tant". Ja he dit altres vegades que el català és més ric del que ens pensem. A veure digueu en castellà: "Quiero más poco", que riuran, almenys, per sota el nas!

SEGONA EDICIÓ DEL QUADERN N.º 1

Per haver-se exhaurit **Quadern n.º 1** i a fi de poder complimentar les peticions de lectors interessats a posseir tota la col·lecció, ha estat feta una segona edició. L'esmentat exemplar, així com qualsevol altre, pot ésser sol·licitat al seu proveïdor habitual o directament a la Redacció (carrer Sant Ferran, 60 Tel. 710 52 86).

A la Diada del Llibre d'enguany, **Quadern**, estarà present en un **Stand** als Jardins de la Caixa d'Estalvis de Sabadell, contribuint amb la seva presència al lluïment d'aquesta entrançable **Festa del Llibre**.

Es una gentilesa de

europRIX

Gràcia, 51-53 - SABADELL